

Mål C-932/19

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

20 december 2019

Hänskjutande domstol

Györi Ítéltábla (Ungern)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

10 december 2019

Kärande:

J.Z.

Svarande:

OTP Jelzálogbank Zrt.

OTP Bank Nyrt.

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.

[utelämnas]

I målet om J.Z:s överklagande [utelämnas] av den dom [utelämnas] som Veszprémi Törvényszék [allmän domstol i Veszprém, Ungern] meddelade den 3 juli 2019, i det mål där talan väckts av **J.Z.** ([utelämnas] Tapolca, [utelämnas]), **kärande**, mot **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([utelämnas] Budapest, [utelämnas]), första svarande, **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** ([utelämnas] Budapest, [utelämnas]), andra svarande, och **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([utelämnas] Budapest, [utelämnas]), tredje svarande, rörande avtals ogiltighet, meddelar Györi Ítéltábla (regional appellationsdomstol i Győr, Ungern) följande

Beslut

- 1 Györi Ítéltábla begär ett förhandsavgörande från Europeiska unionens domstol och hänskjuter följande tolkningsfråga:

Utgör artikel 6.1 [i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal] hinder mot en nationell bestämmelse som, i låneavtal som ingåtts med konsumenter, ogiltigförklarar de villkor som, med undantag för avtalsvillkor som har varit föremål för individuell förhandling, innebär att kreditinstitutet föreskriver att det är köpkursen som ska tillämpas vid utbetalningen av de medel som beviljats för förvärvet av den egendom som lånet eller leasingen avser, och att säljkursen, eller en annan växelkurs av ett annat slag än den som fastställdes vid utbetalningen av medlen, ska tillämpas vid återbetalningen av medlen, och ersätter de ogiltigförklarade villkoren med en bestämmelse som innebär att den officiella växelkurs som fastställs av Ungerns centralbank för den berörda utländska valutan tillämpas i förhållande till utbetalningen och återbetalningen av lånet, utan att beakta om denna bestämmelse – mot bakgrund av samtliga villkor i avtalet – verkligen skyddar konsumenten mot mycket negativa konsekvenser och utan att konsumenten ges möjlighet att ange om han eller hon vill använda sig av det skydd som denna lagbestämmelse ger?

2 [utelämnas]

3 [utelämnas] [processuella frågor rörande den nationella lagstiftningen]

Grunder

Bakgrunden till begäran om förhandsavgörande

4 Käranden och den andra svaranden ingick ett avtal om privatlån den 16 maj 2007. Den 4 juni 2007 ingick käranden och den första och den andra svaranden ett avtal om hypotekslån för köp av bostad och den 4 september 2008 ingick käranden och den andra svaranden ett avtal om lån för refinansiering av skulden. I vart och ett av de tre avtalen, förband sig långgivarna att bevilja käranden, i hans egenskap av konsument, ett lån som grundade sig på utländsk valuta. Alla avtalen är konsumentavtal.

Senare sade långgivarna upp de låneavtal som ingåtts den 16 maj 2007 och den 4 juni 2007 och överlät sina fordringar till den tredje svaranden. Avtalet av den 4 september 2008 upphörde att gälla när käranden fullgjort sina skyldigheter.

5 I sin ansökan gjorde käranden gällande att de tre låneavtalen var ogiltiga. Vad beträffar lånet för köpet av bostaden yrkade käranden att domstolen skulle fastställa att avtalet var giltigt fram till den dag då dom meddelades och att skuldbeloppet skulle fastställas till 3 310 525 forint, jämte avtalad ränta med 5,99 % per år från och den 13 mars 2015 och fram till den dag då dom meddelas, jämte lagstadgad dröjsmålsränta från och med denna dag och fram till dess att hela skulden är betald. Käranden yrkade att den andra svaranden skulle förpliktas att betala 619 460 forint avseende privatlånet och 605 159 forint avseende lånet för refinansiering av skulden, jämte ränta på båda dessa belopp.

Svarandena yrkade att talan skulle ogillas.

- 6 Domstolen i första instans ogillade talan. Käranden överklagade denna dom.
- 7 I överklagandet anförde käranden också att domstolen i andra instans bör beakta att det är oskäligt att tillämpa olika växelkurser, enligt EU-domstolens dom i mål C-260/18. Käranden betonade även att upplysningarna om valutarisken inte var tillräckliga.

Tillämpliga bestämmelser

- 8 Direktiv 93/13/EEG (nedan kallat direktivet). I artikel 1.2 i direktivet föreskrivs att avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter samt bestämmelser eller principer i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt, särskilt inom transportområdet, är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.
- 9 I artikel 3.1 föreskrivs att ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling ska anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.
- 10 Enligt artikel 6.1 i direktivet ska medlemsstaterna föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.
- 11 Enligt 209 § punkt 1 i 1959 års civillag, lag nr IV (a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény) (nedan kallad den gamla civillagen) är allmänna avtalsvillkor och villkor i konsumentavtal som inte har varit föremål för individuell förhandling oskäliga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, i strid mot kraven om god tro och lojalitet, ensidigt och utan giltigt skäl har fastställs till nackdel för den avtalspart som inte har utarbetat villkoren.
- 12 Enligt 209 § punkt 5 i den gamla civillagen kan ett avtalsvillkor inte anses vara oskäligt om det har uppställts i enlighet med lag eller har förts in i avtalet för att uppfylla bestämmelser i lag.
- 13 Enligt 209/A § punkt 2 i den gamla civillagen är oskäliga villkor som tagits in i konsumentavtal i form av ett allmänt avtalsvillkor eller i form av ett villkor som konsumentens motpart i avtalet ensidigt har utarbetat i förväg, utan att låta det bli föremål för individuell förhandling, ogiltiga. Ogiltigheten får endast göras gällande till konsumentens fördel.
- 14 I 3 § punkt 1 i 2014 års lag nr XXXVIII om reglering av vissa frågor med anknytning till Kúrias (Högsta domstolen) avgörande för att åstadkomma en enhetlig rättspraxis rörande låneavtal som ingås mellan kreditinstitut och konsumenter (Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire

vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény) (nedan kallad DH1-lagen) föreskrivs att med undantag för avtalsvillkor som har varit föremål för individuell förhandling, är ett avtalsvillkor i låneavtal som ingåtts med konsumenter, enligt vilket kreditinstitutet föreskriver att det är köpkursen som ska tillämpas vid utbetalningen av de medel som beviljats för förvärvet av den egendom som lånet eller leasingen avser, och att säljkursen, eller en annan växelkurs av ett annat slag än den som fastställdes vid utbetalningen av medlen, ska tillämpas vid återbetalningen av medlen, ogiltigt.

- 15 I punkt 2 i samma paragraf föreskrivs att i stället för det villkor som är ogiltigt enligt punkt 1 – och utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3 – ska den officiella växelkurs som fastställs av Ungerns centralbank för den berörda utländska valutan tillämpas i förhållande till utbetalningen och återbetalningen av lånet (inbegripet belopp som erläggs i månadsavbetalning och samtliga kostnader, avgifter och provisioner som har uttryckts i utländsk valuta).

EU-domstolens relevanta domar

- 16 I den dom som domstolen meddelade i mål C-618/10, Banco Español de Crédito, slog den fast att formuleringen ”inte är bindande för konsumenten” i artikel 6.1 i direktivet har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt så att parterna blir jämbördiga (punkt 63). Domstolen klargjorde även att en ändring av avtalet inte i sig skulle kunna säkerställa ett lika effektivt skydd för konsumenten som det som följer av att oskäliga villkor inte kan tillämpas (punkt 70).
- 17 I sin dom i mål C-26/13, Kásler och Káslerné Rábai, slog domstolen fast att i en sådan situation som den i det nationella målet, där ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument inte kan bestå när ett oskäligt villkor förklarats ogiltigt, utgör den bestämmelsen inte hinder för nationella bestämmelser enligt vilka den nationella domstolen kan avhjälpa det oskäliga villkorets ogiltighet genom att ersätta detta med en utfyllnadsregel i nationell rätt. Skälet till det är att konsumenten inte ska drabbas av mycket negativa konsekvenser, och att den avskräckande verkan av ogiltigförklaringen av avtalet således inte ska gå förlorad (punkt 83). Om det kvarstående lånebeloppet omedelbart förfaller till betalning i en omfattning som riskerar att övergå konsumentens ekonomiska resurser, kan det drabba konsumenten snarare än långivaren, och långivaren skulle således inte bli avskräckt från att införa sådana villkor i de avtal denne erbjuder (punkt 84).

Av den domen följer att domstolen inte behandlade frågan om valutarisken.

- 18 I sin dom i mål C-483/16, Sziber, fann domstolen att artikel 7 i direktivet i princip inte utgör hinder för nationella bestämmelser som 37 § punkterna 1–3 och 37/A § punkt 1 i lag nr XL från år 2014 om tillämpliga regler för avräkning av konton enligt lag nr XXXVIII från år 2014 om reglering av vissa frågor avseende Kúrias (Högsta domstolen) beslut om en enhetlig tolkning av nationell rätt gällande låneavtal som ingåtts mellan kreditinstitut och konsumenter, samt av vissa andra

bestämmelser (Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. Törvény) (nedan kallad DH 2-lagen), under förutsättning att ett fastställande av att villkoren i ett sådant avtal är oskäligen gör det möjligt att återställa den rättsliga och faktiska situation som konsumenten skulle ha befunnit sig i om dessa oskäligen villkor inte hade förelegat.

- 19 I mål C-51/17, Ilyés, slog domstolen fast att artikel 1.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att direktivet inte omfattar avtalsvillkor som avspeglar bindande nationella författningsföreskrifter och som intagits efter ett konsumentkreditavtals ingående för att ersätta ett ogiltigt avtalsvillkor genom att föreskriva att det är den av centralbanken fastställda växelkursen som ska användas. Ett villkor om valutarisken, såsom det villkor som är aktuellt i det nationella målet, utesluts emellertid inte från direktivets tillämpningsområde enligt denna bestämmelse.

Det slogs i domen fast att syftet med att utesluta tillämpningen av bestämmelserna i direktiv 93/13 motiveras av att det är rimligt att förutsätta att den nationella lagstiftaren har sett till att det sammantaget råder balans i rättigheterna och skyldigheterna för parterna i vissa avtal (punkt 53). Vad beträffar 3 § i DH 1-lagen tillade domstolen också att den lagen antogs mot bakgrund av en särskild kontext, i det att dessa lagar grundades på det avgörande nr 2/2014 PJE som Kúria (Högsta domstolen) meddelat i ett förfarande som syftade till att åstadkomma en enhetlig rättspraxis. Kúria slog fast att villkor om växelkursskillnad och om möjlighet till ensidig ändring som finns i kredit- eller låneavtal i utländsk valuta ingångna med konsumenter är oskäligen eller ska presumeras vara oskäligen. Såväl Kúrias avgörande som DH 1-lagen bygger på domen i mål C-26/13 (punkterna 58 och 59).

- 20 I domen i mål C-118/17, Dunai, utgår domstolen från att de bestämmelser i den nationella lagstiftningen som genom lagstiftning ändrar villkoren om växelkursskillnad, samtidigt som låneavtalens giltighet säkerställs, motsvarar det mål som eftersträvas med direktivet (punkt 40). Dessa bestämmelser måste emellertid iaktta de krav som följer av artikel 6.1 i direktivet (punkt 42). Den omständigheten att vissa avtalsvillkor genom lagstiftning har förklarats oskäligen och ogiltigen och således har ersatts med nya villkor, i syfte att det aktuella avtalet ska bestå, får inte ha till verkan att det skydd som konsumenterna garanteras försvagas (punkt 43). I förevarande fall beskriver villkoret om valutarisk avtalets huvudföremål. I ett sådant fall förefaller det inte vara juridiskt möjligt att avtalet består, vilket det emellertid ankommer på den hänskjutande domstolen att bedöma (punkt 52). Domstolen betonade att ett oskäligen villkor kan ersättas med en utfyllnadsregel i nationell rätt, endast i de fall då en ogiltigförklaring av avtalet i sin helhet skulle utsätta konsumenten för mycket negativa konsekvenser, och i det aktuella målet skulle det strida mot konsumentens intressen om avtalet bestod (punkterna 54 och 55).

- 21 I domen i mål C-260/18, Dziubak, slog domstolen, vad beträffar fastställandet av de rättsliga konsekvenserna, fast att konsumentens intresse måste bedömas i förhållande till de omständigheter som förelåg eller som kunde förutsägas då tvisten uppstod (punkterna 50 och 51), även om konsumenten, efter att ha upplysts av den nationella domstolen, får ge sitt fria och informerade samtycke till det aktuella villkoret, varvid skyddssystemet i fråga inte ska tillämpas (punkt 54). Domstolen kompletterade domen i mål C-26/13 och tillade att de konsekvenser som tagits upp i den domen ska bedömas med avseende på de omständigheter som förelåg eller som kunde förutses då tvisten uppstod och att den vilja som konsumenten har gett uttryck för i detta avseende ska vara avgörande vid denna bedömning. Enligt domstolen ska artikel 6.1 i direktivet tolkas så, att den utgör hinder för att oskäliga villkor i ett avtal består om det skulle leda till att avtalet ogiltigförklarades om de undanröjdes och den aktuella domstolen anser att en sådan ogiltigförklaring skulle medföra negativa rättsverkningar för konsumenten, om vederbörande inte gett sitt medgivande till att de består.

Skäl till tolkningsfrågan

- 22 Till följd av domstolens domar i målen C-118/17 och C-260/18, finns det för närvarande ett stort antal pågående tvister vid ungerska domstolar i vilka konsumenterna, till följd av att växelkurskillnaden är oskäligen, allt oftare yrkar att hela avtalet ska ogiltigförklaras och på grund av konsekvenserna av den stora växelkursrisk som de systematiskt får bära, vill de inte att det oskäligen villkoret ersätts med en utfyllnadsregel i nationell rätt, som de inte anser skyddar dem mot de mycket negativa konsekvenserna av ogiltigheten. Det bör emellertid påpekas att det framgår av ungersk rättspraxis efter att nämnda domar meddelades, att i den mån det inte går att slå fast att villkor om växelkursrisk är oskäligen, kan de ungerska domstolarna inte helt utsläcka rättsförhållandet enbart på grundval av den ogiltighet som följer av växelkurskillnaden och tillämpa de rättsliga konsekvenserna av ogiltigheten på hela avtalet och underlåta att tillämpa bestämmelserna i 3 § punkterna 1 och 2 i DH 1-lagen.
- 23 Kúria (Högsta domstolen), som är den högsta domstolsinstansen, har till exempel i ett pressmeddelande av den 11 oktober 2019 förklarat att det i polsk rätt inte finns någon regel som liknar utfyllnadsregeln i ungersk rätt, vilken återfinns i 231 § punkt 2 i den gamla civillagen, beträffande fastställandet av växelkursen mellan olika valutor, enligt vilken ett lån som uttrycks i en annan valuta ska omräknas på grundval av gällande kurs vid tidpunkten för betalningen. Följaktligen kan EU-domstolens lösning i mål C-26/13 inte tillämpas i polsk rätt. Härav följer att EU-domstolens uttalanden i domen [C-260/18] rörande växelkurskillnader och avhjälpandet av den oskäligen växelkursrisken, inte är tillämpliga på ungerska mål. EU-domstolen har inte upphävt den lösning som den kom fram till i mål C-26/13. Enligt pressmeddelandet ger den domen inte upphov till några nya möjligheter för konsumenterna att överklaga eller några nya rättsligt grundade anspråk. Frågan om växelkurskillnaden har slutgiltigt avgjorts genom den avräkning som föreskrivs i punkt 3 i beslut nr 2/2014 från Kúria och i DH 2-lagen.

- 24 Den domstol i andra instans som prövar tvisten hyser, mot bakgrund av att bestämmelserna i den nationella rätten i 3 § punkterna 1 och 2 i DH 1-lagen ska tillämpas även om det finns en däremot stridande viljeförklaring från konsumentens sida, tvivel om huruvida dessa bestämmelser i den nationella rätten ska anses vara oförenliga med artikel 6.1 i direktivet och om de, om så är fallet, inte ska tillämpas.
- 25 Mot bakgrund av detta begär Győri Ítélotábla i enlighet med artikel 267 FEUF ett förhandsavgörande från EU-domstolen beträffande tolkningsfrågan ovan.
- 26 [utelämnas]
- 27 [utelämnas] [processuella frågor rörande den nationella lagstiftningen]

Győr den 10 december 2019.

[utelämnas]

[underskrifter]

ARBETS-DOKUMENT